FORMÅL OG DISPOSITION

1. Interessen for entreprenøren kan ikke alene tilskrives en fornyet interesse for Schumpeters bidrag og sammenhængen mellem teknisk og økonomisk udvikling, også bidrag fra de seneste årtier af f.eks. Israel Kirzner og Mark Casson har skabt opmærksomhed på entreprenørbegrebet. Men entreprenørbegrebet anvendes i dag med flere markant forskellige betydninger, der ofte er indbyrdes modstridende. Terminologisk uklarhed er antagelig én af årsagerne til den begrænsede anvendelse af entreprenørbegrebet i økonomisk teori.

De seneste årtier har også været vidne til en interesse for institutioners økonomiske betydning. Et eksempel på denne tendens er skolen *New Institutional Economics*, der har rødder tilbage til tidligere institutionelle bidrag fra Veblen, Commons og Coase, men i en vis grad også til Marshall. Den fornyede interesse for institutioner vil her især blive knyttet til bidragene fra Ronald Coase og Oliver E. Williamson; men også bidrag af bl.a. Bengt Holmstrom vil blive inddraget i diskussionen.

Afhandlingen omhandler dog ikke alene entreprenørbegrebet og institutioner. Specielt mht. entreprenørbegrebet er formålet alene at vise, hvorledes et entreprenørbegreb kan indgå som ét blandt flere elementer i en økonomisk analyse.

Generelt er det et formål med denne afhandling at analysere visse udvalgte faktorer, der ofte udelades i økonomiske fremstillinger, men som alligevel efter min vurdering er af betydning. Mere specifikt er det formålet at udvikle og definere et *entreprenørbegreb* og anvende dette som et forklarende element i en analyse af en økonomi med *teknisk udvikling* samt institutionerne *marked*, *hierarki* og en *eksogen* offentlig sektor.

Formålet med afhandlingen er ikke mindst at vise, hvorledes et entreprenørbegreb kan anvendes i en diskussion af udvalgte faktorer, der henholdsvis *fremmer* og *hæmmer* hierarkiers vækst i en markedsøkonomi. Tesen er, at der i en virksomhed i en markedsøkonomi med teknologisk udvikling findes en form for ligevægt mellem faktorer, der *fremmer* hierarkiets vækst på den ene side, og faktorer, der *hæmmer* hierarkiets vækst på den anden side. I forbindelse med analysen gives en række normative forslag til, hvorledes de hæmmende faktorer kan overvindes.

2. Entreprenørbegrebet defineres i afhandlingen på baggrund af en søgeproces, der gennemføres i de første tre kapitler i form af en diskussion med det hovedformål at nå en erkendelse af markedet og hierarkiet som institutioner.

Entreprenørbegrebet, der har en lang tradition i en række videnskaber, var centralt allerede for de første økonomer, som f.eks. Cantillon. I *Kapitel I* begrundes, hvorfor entreprenørbegrebet mistede sin betydning under udviklingen af de neoklassiske teorier.

I *Kapitel II* analyseres markedet som en proces. Der lægges vægt på bidraget fra den østrigske skole og især Israel M. Kirzners entreprenørbegreb. Derefter sammenlignes Kirzners opfattelse med bidrag fra Joseph Schumpeter og Hector Estrup. Kirzners entreprenørfunktion indebærer erfaringsdannelse og årvågenhed over for muligheden for såvel ligevægtskabende arbitrage som uligevægtskabende innovation, og indeholder derved såvel Estrups som Schumpeters entreprenørbegreber, der på visse punkter kan

betragtes som indbyrdes komplementære. Uanset at *Kapitel II* er let læst, kan *Kapitel II* under læsningen forekomme som afhandlingens længste; men det er, som det forhåbentlig vil fremgå af de følgende kapitler, en nødvendig baggrund for den videre fremstilling.

Med henblik på analyse af hierarkier som institutioner tegnes i *Kapitel III* en teorihistorisk linie: Marshall - Coase - Williamson. Desuden inddrages bidragene af Knight, Casson, Barnard og Simon. Der konstateres en for afhandlingens formål relevant overensstemmelse mellem dele af opfattelsen af markedet hos østrigerne, Coase, Williamson og Holmstrom.

I teorier uden for den neoklassiske referenceramme kan man evt. savne de begreber, som statisk teori med nyttemaksimerende agenter indeholder. Derfor diskuteres i *Kapitel IV* muligheden for brug af evolutionære begreber og biologiske metaforer. Der argumenteres for, at biologiske metaforer ikke er tilstrækkelige argumenter for en økonomisk teori.

3. Indholdet i *Kapitel II* og *Kapitel III* danner grundlaget for min udvikling og definition af entreprenørfunktionen i *Kapitel V*. En af pointerne er, at i hierarkier kan entreprenørfunktionen ikke nødvendigvis udpeges som udøvet af en eller flere bestemte personer eller roller, som f.eks. ejere, bestyrelse eller direktion.

Det definerede entreprenørbegreb anvendes derefter i en model af sammenhængen mellem teknisk og økonomisk udvikling. Der formaliseres en opfattelse af kausaliteten mellem eksogen grundforskning, industriel forskning og udvikling (F & U), den definerede entreprenørfunktion og produktion. Hensigten med modellen er at illustrere, hvorledes udvikling af tekniske muligheder omsættes til produktion via entreprenør-funktionen. Modellen illustrerer udvalgte dele af Schumpeters opfattelse, men frigjort fra Schumpeters konjunktur- og pengeteori. Dette sidste indebærer, at modellen ikke

indeholder Schumpeters entreprenørbegreb, men det i denne afhandling definerede entreprenørbegreb. I modsætning til Schumpeters fremstilling er entreprenørfunktionen f.eks. ikke usynlig i ligevægt. Modellen illustrerer derudover både innovation i ligevægt og en mulighed for eksogen stabilisering af ligevægten.

4. Et andet hovedformål med afhandlingen er som nævnt at diskutere en tese om, at der er en form for ligevægt mellem faktorer, der *fremmer* hierarkiers vækst på den ene side, og faktorer, der *hæmmer* hierarkiers vækst på den anden side.

Det definerede entreprenørbegreb anvendes i *Kapitel VI* til en diskussion af udvalgte faktorer, der *fremmer* hierarkiers vækst: Det første eksempel vedrører entreprenøren som en person, idet der refereres til en konkret undersøgelse. I det andet eksempel, som tager udgangspunkt i entreprenøren som en funktion i et hierarki, argumenteres der for - som et supplement til Williamsons bidrag - at i en virksomhed fremmes hierarkiets vækst af markedsprocessen, entreprenørfunktionen og incitamentstrukturen.

Afhandlingens kapitler VII og VIII indeholder udvalgte begrundelser for, at hierarkiers vækst *hæmmes*.

Det diskuteres i *Kapitel VII*, hvorfor virksomheder præget af stagnation ikke søger over i brancher med vækst. Hypotesen er her, at hierarkiers vækst er hæmmet af strategiske barrierer, idet muligheden for at ændre strategi i etablerede hierarkier begrænses af træghed determineret af de under de indledende faser etablerede institutioner.

I *Kapitel VIII* diskuteres risiko og finansiering som barrierer for virksomheders vækst - ikke mindst i forbindelse med store hierarkiers mere banebrydende innovationer. Med henblik på overvindelse af nogle af de diskuterede hæmmende faktorer angives grundtræk af institutioner i en innovations- og miljøpolitik.

5. I *Appendiks* sammenholdes modellen fra slutningen af *Kapitel VI* med data fra årsregnskaber. Begrundelsen er for det første, at Årsregnskabsloven efter min vurdering indebærer muligheder for aggregering af årsregnskaber, som bør undersøges. For det andet har Årsregnskabsloven været anvendt siden regnskabsår, der begyndte 1. februar 1982 eller senere, hvorfor der på nuværende tidspunkt er mulighed for at få tidsserier af passende længde. Aggregering af årsregnskaber er en hidtil ret uprøvet metode. Derfor gennemføres en omfattende diskussion af fordele og vanskeligheder i denne forbindelse. Hypotesen er, at problemer ved indhentning af information fra årsregnskaber, bl.a. som følge af at forskellige selskaber anvender forskellige vurderingsmetoder, kan imødegås ved aggregering af årsregnskaber fra samme branche. Som led i undersøgelsen opdeles brancherne dernæst i en *vækst-gruppe*, en *stagnationsgruppe* og en *tilbagegangsgruppe*.

6. Ved reference til kendte modeller, f.eks. en von Neumann-Morgenstern nyttefunktion, vil der ikke blive givet en formel matematisk gennemgang af alle modellens variabler og parametre. Enkelte symboler, f.eks. "s", har i afhandlingen forskellige betydninger i forskellige modeller. Men de pågældende modeller forekommer med så stor emnemæssig afstand, at en forveksling for mig at se er udelukket.

Ikke alle kilder, som der henvises til i fodnoterne, er medtaget i litteraturfortegnelsen. Begrundelsen er, at de kun anvendes de steder, hvor de er nævnt i fodnoter. Omvendt er der i litteraturfortegnelsen nævnt en del baggrundslitteratur, som der ikke er henvist direkte til i afhandlingens kapitler.

En del af argumentationen i afhandlingen bærer præg af, at jeg både er erhvervs- og nationaløkonom (cand. merc. i revision, H.D. i organisation, cand. polit.). Bl.a. af denne grund kan argumentationen visse steder have et erhvervsøkonomisk islæt.